

Тема 1. Влада як суспільне явище

План

1. Влада як соціальний феномен. Концепції влади
2. Ресурси влади. Класифікація влади. Механізм влади
3. Сутність політичної влади, її функції.
4. Легітимність політичної влади.
5. Принцип розподілу політичної влади

1. Влада як соціальний феномен.

Поняття влади дає ключ до розуміння сутності та призначення політичних інститутів і процесів, самої політики. Визначення цього поняття, з'ясування сутності й характеру політичної влади дає змогу виокремити політичні відносини з усієї сукупності суспільних відносин, має важливе значення для розуміння природи політики й держави. Про важливість поняття влади в науці свідчить існування особливої галузі науки - кратології (від грецьк. кратос - влада і логос - слово, поняття, вчення) як сукупності знань про владу.

Влада - це вплив однієї частини суспільства (індивіда, групи, організації тощо) на поведінку іншої у бажаному для себе напрямі. Влада є відносинами, отже, передбачає наявність двох сторін. Основною особливістю владних відносин є переважний вплив однієї його сторони на іншу. Тому сторону з переважним впливом доцільно називати суб'єктом, а сторону, яка цього впливу зазнає - об'єктом владного відношення.

Влада це:

1. здатність, право і можливість розпоряджатися ким-небудь, чим-небудь; впливати на долі, поведінку і діяльність людей за допомогою різноманітних засобів - права, авторитету, волі, примусу;
2. політичне панування над людьми;
3. система державних органів;
4. особи, органи, наділені відповідними державними, адміністративними повноваженнями.

Основні концепції влади наступні:

- телеологічна (здатність досягнення поставлених цілей, одержання намічених результатів);
- реляціоністська (відношення між двома партнерами, коли один із них - суб'єкт - справляє визначальний вплив на іншого - об'єкт);
- системна (з'єднує всі елементи політичної системи таким чином, щоб це сприяло збалансованому стану як самої системи, так і суспільства в цілому);
- біхевіористська (владу - особливий тип поведінки, за якої одні люди командують, а інші підкоряються, прагнення до влади проголошується домінуючою рисою природи людини);
- психологічна (людина вона підсвідоме віддає перевагу рабству перед свободою заради уникнення відповідальності).

Причини владних відносин

Біологічний підхід визнає владу притаманною біологічній природі людини. А оскільки біологічна природа людини і тварин є спільною, то визнається наявність владних відносин не тільки в суспільстві, а й у тваринному світі. Витоки біологічного підходу до розуміння влади кореняться ще в античній філософії. Але між відносинами в суспільстві та у тваринному світі існує принципова відмінність, бо відносини в суспільстві мають свідомий характер, тоді як у тваринному світі вони зумовлюються інстинктами і рефлексами.

Антропологічний підхід пов'язує поняття політичної влади з суспільною природою людини і поширює його на всі соціальні, в тому числі й докласові, утворення. Прихильники цього підходу доводять наявність політичної влади на всіх етапах розвитку суспільства.

Політологічний підхід до розуміння влади ґрунтується на органічному зв'язку влади й політики і пов'язує їх існування лише з певними етапами суспільного розвитку, для яких характерною є наявність спеціальних суспільних інститутів здійснення влади, насамперед держави.

Видатні соціально-політичні мислителі про владу:

Вебер:

1. Влада означає будь-яку можливість реалізовувати всередині конкретних соціальних відносин власну волю навіть усупереч спротиву, незалежно від того, на чому така можливість базується.
2. Влада це ймовірність того, що актор у ході соціальної взаємодії зможе реалізувати свою волю усупереч спротиву.

Див: Економіка і суспільство.

Weber M. Economy and Society. N Y., 1968, vol. I, p. 53.

Парсонс:

1. Влада це здатність виконувати обов'язки, визначені цілями суспільства, мобілізовуючи ресурси суспільства на досягнення поставлених цілей.
2. Влада подібна до грошей, є засобом обміну, посередником у політиці, так само як гроші є посередником у економіці.

Див: Про поняття політичної влади

Parsons, T. (1966). On the Concept of Political Power. In R. Bendix & SM Lipset (eds.).

Дал

А має владу над Б, якщо А може змусити Б робити те, що б без впливу А не робив би.

Лукс:

В основі ідеї влади лежить дуже проста суть: один індивід якимсь чином впливає на іншого. Однак не будь-який вплив можна вважати застосуванням влади. Ми щодня робимо на кого-небудь безліч видів впливу, але далеко не усі з них можна віднести до прояву влади. Влада - не просто повсякденна, а морально значима чи нетривіальна дія. Проявити свою владу стосовно когось - значить заторкнути його інтереси, а точніше кажучи, піти проти його волі, зазіхнути на його автономність.

Див: Влада: радикальний погляд

Lukes S. Power: a Radical View. L., 1974.

Арендт:

Усі політичні інститути, - це прояви і втілення влади; вони кам'яніють і розсипаються, як тільки жива народна сила перестав їх підтримувати. Таким чином, "влада" генерується,

тільки тоді, коли люди спілкуються один з одним і взаємодіють у тих чи інших загальних справах.

Див: *Людський фактор* (Arendt H. *The Human Condition*. Chicago, 1958, p. 200 — 205; idem. *On Violence*. Crises of the Republic N. Y., 1972)

Вятр:

У назагальнішому вигляді влада однієї особи над іншою може бути проілюстрована таким чином: А має владу над Б кожного разу і тільки тоді, коли, відповідно до норм суспільства, до якого належать А і Б, А має право наказувати, а Б зобов'язаний підкорятися наказам А.

2. Ресурси влади. Класифікація влади. Механізм влади.

Ресурси влади - це потенційні засоби здійснення влади, які можуть бути використані, але ще не використовуються або ж використовуються недостатньо. Сукупність усіх можливих і фактично використовуваних ресурсів владарювання є потенціалом влади.

Ресурси - це

- предмети споживання;
- кошти;
- засоби, здатні вплинути на внутрішній світ, мотиви поведінки об'єкта, - преса, радіо, телебачення, засоби мистецтва;
- знаряддя, за допомогою яких можна позбавити людину тих чи інших цінностей аж до життя включно - каральні органи, зброя.

За характером вони поділяються на

- утилітарні - матеріальні й соціальні блага, пов'язані із задоволенням повсякденних інтересів і потреб людини.
- примусові - заходи адміністративного і кримінального впливу.
- нормативні - соціальні норми, насамперед правові й політичні норми

Залежно від засобів здійснення розрізняються різні види влади:

- економічна;
- соціальна;
- політична;
- духовно-інформаційна;
- сімейна.

Економічна влада - це об'єктивно зумовлені матеріальними потребами життя суспільства відносини, в яких власник засобів виробництва підпорядковує своїй волі волю інших учасників процесу виробництва. Засобами такого підпорядкування можуть бути як безпосереднє володіння власністю, так і контроль над нею, а також кошти, цінні папери, договірні зобов'язання тощо.

Соціальна влада означає розподіл соціальних благ (визначенням статусу різних груп у структурі суспільства, посад, прав та обов'язків, наданням соціальних послуг у сфері освіти, охорони здоров'я, забезпечення житлом тощо, а також розподілом доходів, різноманітних пільг і привілеїв).

Духовно-інформаційна влада - це організація духовного виробництва в усіх його формах і здійснення інформаційного та ідеологічного впливу. Ця влада реалізується за допомогою засобів духовно-інформаційного впливу на людей (мораль, релігія, ідеологія, мистецтво, наукові знання, інформація про поточні події суспільного життя тощо). Незаперечною є влада так званих моральних авторитетів - людей з високими моральними рисами, які присвятили своє життя служінню суспільному благу. Та й незаперечна влада кримінальних авторитетів ґрунтується на так званих поняттях - нормах, за якими живе злочинний світ. Найбільшу духовно-інформаційну владу в сучасному суспільстві мають

засоби масової інформації - преса, радіомовлення, телебачення, а останнім часом - міжнародна інформаційна комп'ютерна мережа Інтернет.

Сімейна влада побудована на силі авторитету вплив одного або декількох членів сім'ї на її життєдіяльність. Цей авторитет є виявом поваги одних членів сім'ї до інших, результатом визнання їхнього життєвого досвіду, трудових заслуг тощо.

МЕХАНІЗМ ЗДІЙСНЕННЯ ВЛАДИ ВКЛЮЧАЄ ТАКІ МОМЕНТИ

Панування, тобто підпорядкування одних соціальних груп іншим, що закріплюється у державних нормативно-правових документах

Керівництво, тобто визначення і законодавче закріплення стратегії розвитку суспільства, політичної системи, вибір засобів здійснення основних завдань і цілей

Управління і організація, тобто прийняття конкретних управлінських рішень, узгодження, упорядкування діяльності різних соціальних груп, осіб політичних і неполітичних організацій та

Контроль як зворотний зв'язок, за допомогою якої влада слідує за тим, які результати мають ті чи інші управлінські рішення

3. Сутність політичної влади, її функції.

Політична влада є найважливішим видом влади в суспільстві. Якщо економічну владу умовно можна назвати "владою грошей", духовно-інформаційну - "владою інформації", сімейну - "владою авторитету", то політичну владу - "владою права", що зовсім не означає, що політична влада скрізь і завжди здійснюється за допомогою права, але право є головним засобом її реалізації.

Політична влада - це реальна здатність одних людей проводити свою волю стосовно інших за допомогою правових і політичних норм.

Політична влада здійснюється

1. державою;
2. політичними партіями і громадсько-політичними організаціями;
3. органами місцевого самоврядування.

Специфіка державної влади полягає в тому, що вона

4. здійснюється спеціальним апаратом;
5. поширюється на всю територію країни;
6. наділена монополією на прийняття законів та застосування примусу.

Влада політичних партій і громадських організацій здійснюється лише в межах цих партій та організацій. Вона ґрунтується як на правових нормах, установлених державою, так і на політичних нормах, які не є правовими і діють лише в межах політичних партій і громадських організацій. Такі норми закріплюються у статутах партій і громадських організацій і стосуються визначення прав та обов'язків їх членів, внутрішньопартійної діяльності тощо. Засобами здійснення політичної влади виступають не тільки правові, а й політичні норми як такі, що діють всередині недержавних політичних організацій та у стосунках між ними.

Влада органів місцевого самоврядування поширюється лише на певну частину території держави і значною мірою здійснюється на громадських засадах. Влада органів місцевого самоврядування ґрунтується як на загальнодержавних правових нормах, так і на нормативних актах самих цих органів, дія яких поширюється лише на підпорядковану їм територію.

Основні особливості політичної влади:

- верховенство
- публічність
- моноцентричність
- легальність
- різноманіття ресурсів.

Верховенство полягає в обов'язковості її рішень для інших видів влади, що забезпечує дієвість верховенства суспільства в цілому. Вона може обмежити вплив інших видів влади, наприклад економічної чи духовно-інформаційної, або й узагалі припинити функціонування окремих їхніх суб'єктів.

Публічність - від лат. публікус - суспільний, народний) означає суспільний, безособовий і відкритий характер. На відміну від існуючої в невеликих групах приватної особистої влади, наприклад сімейної, політична влада реалізується від імені і в межах усього суспільства і звертається за допомогою права до всіх його членів.

Моноцентричність проявляється в наявності єдиного центру прийняття рішень, які стосуються всього суспільства. Таким центром є держава, її вищі органи. На відміну від політичної влади інші види влади (економічна, соціальна, духовно-інформаційна) є поліцентричними, вони здійснюються багатьма незалежними один від одного центрами - підприємствами, соціальними фондами, засобами масової інформації тощо.

Легальність політичної влади означає її законність, зокрема щодо існування самої влади та застосування нею примусу.

Різноманіття ресурсів, тобто засобів здійснення. Політична влада використовує не тільки примус, а й економічні, соціальні, духовно-інформаційні засоби. При цьому найважливішими засобами її здійснення є правові й політичні норми.

Кумулятивний характер проявляється у зростаючому нагромадженні влади та значному посиленні її впливу в результаті взаємодії різних видів і ресурсів влади. Так, економічна влада, створює можливості для оволодіння владою політичною, наприклад шляхом фінансового забезпечення перемоги на виборах. Наявність економічних ресурсів відкриває доступ і до духовно-інформаційної влади. Оволодіння засобами масової інформації створює можливості для інформаційного впливу на суспільство і владу, зайняття провідних політичних позицій, отримання доходу. Політична влада відкриває доступ до економічної, соціальної і духовно-інформаційної влади, дає можливість зосереджувати в руках конкретних осіб економічні, соціальні та інформаційні ресурси. В результаті зосередження в руках небагатьох осіб ресурсів економічної, політичної, соціальної та духовно-інформаційної влади утверджується **олігархічна форма державного правління**, коли країною править фактично у власних інтересах невелика група найбагатших людей.

Функції політичної влади:

1. **керівництво та управління суспільством** у цілому та його складовими. З цією метою політична влада розробляє відповідно до конкретних умов, економічного й політичного становища країни стратегію і тактику управління суспільством. Розробляється конкретна політика щодо різних соціальних спільностей, політика забезпечення влади ресурсами, ставлення до політичної опозиції тощо.

2. **інтеграція суспільства** реалізується на основі врахування та узгодження соціальних інтересів, політична влада узгоджує інтереси всіх груп.

3. **оптимізація** політичної системи відповідно до цілей і завдань правлячих сил. Ті сили, які оволодівають політичною владою, прагнуть змінити політичну систему відповідно до проголошуваних ними цілей і завдань. Однак при цьому вони мусять зважати на інтереси й потреби інших політичних сил, щоб не дестабілізувати обстановку в країні, уникати загострення політичного й соціального протистояння.

4. **забезпечення політичної стабільності** в країні також є однією з основних функцій політичної влади. У різних державах політичній владі вдається це неоднаковою мірою. Однак виконати таку функцію у кінцевому підсумку прагне будь-яка політична влада, оскільки стабільність є основою її існування.

Політична влада

Політична влада – це реальна здатність однієї соціальної групи чи індивіда реалізовувати свою волю у політиці і правових нормах

Державна влада
Влада політичних партій та організацій
Влада політичних лідерів
Влада народного суверенітету

Рівні політичної влади

Макрорівень – вищі центральні політичні інститути, вищі державні установи і організації, керівні органи партій, провідних суспільних організацій та рухів.

Мезорівень – апарати і установи середньої ланки, органи влади регіонального, районного та місцевого рівнів, різні відомства та комітети.

Мікрорівень – відносини між людьми, малими групами і всередині них, які утворюють загальне середовище політичної сфери суспільства, його політичного і громадського самоврядування.

Специфіка політичної влади

- 1) на відміну від міжособистісної політична влада присутня у відносинах між великими соціальними групами, державами, спільнотами, громадськими організаціями;
- 2) передбачає необхідність організаційних процедур для представлення інтересів спільнот у політичній сфері, інституціональну оформленість (вираження політичного інтересу через партію, державу та інші інститути);
- 3) можливість використання найрізноманітніших ресурсів;
- 4) поєднання відкритих і тіньових центрів влади, що діють приховано, поза сферою суспільного контролю;
- 5) моноцентричність, тобто наявність єдиного центру прийняття рішень (на відміну від влади економічної, котра в умовах ринку передбачає плюралізм суб'єктів влади);
- 6) ієрархічність відносин влади, що передбачає наявність різних рівнів влади;
- 7) характеризується делегуванням (передачею) частини владних повноважень від одного суб'єкта іншому (модель: центральна > місцева влада);
- 8) ідеологічність.

Аксіоми влади

Перша аксіома влади говорить, що державна влада не може належати нікому без правового уповноваження

Друга аксіома влади стверджує, що державна влада в межах кожного політичного союзу повинна бути єдина.

Третя аксіома влади гласить, що державна влада повинна здійснюватися кращими людьми, які відповідають етичному і політичному цензу.

Четверта аксіома влади полягає у тому, що політична програма може містити в собі тільки такі заходи, які спрямовані на загальний інтерес.

П'ята аксіома влади акцентує на тому, що програма влади може містити в собі тільки здійсненні заходи чи реформи.

Шоста аксіома влади говорить, що державна влада принципово зв'язана розподільною справедливістю, але вона має право й обов'язок відступати від неї тоді і тільки тоді, коли цього вимагає підтримка національно-духовного і державного буття народу.

4. Легітимність політичної влади

Термін "легітимний" означає "законний". Поняття легітимності й легітимізму виникли на початку XIX ст. у Франції, де вони виражали прагнення відновити владу короля як єдино законну, на відміну від влади узурпатора Наполеона. "Легітимістами" називали після Французької буржуазної революції 1830 р. прихильників королівської династії Бурбонів.

Для характеристики політичної влади використовується також термін "легальний", що означає "законний". Легальна влада - це влада, що встановлена законом і діє відповідно до нього. Легальність є формально-юридичною, а легітимність - соціокультурною характеристикою влади. Легітимність може оцінюватися шляхом соціологічних опитувань, але не піддається повній формалізації.

Ознаки легітимності політичної влади

- Згідно з ліберально-демократичною позицією легітимною потрібно визнавати тільки ту владу, яка сформована в результаті демократичних процедур. Влада, встановлена насильницьким шляхом, не визнається легітимною.

- Згідно з позицією політичного реалізму легітимність влади полягає не стільки у законності й демократизмі її встановлення, скільки в її здатності оволодіти складною ситуацією в країні, підтримувати в суспільстві стабільність. А це означає, що встановлена незаконним шляхом, наприклад у результаті революції чи воєнного перевороту, влада внаслідок її ефективності з часом може бути визнана громадянами та світовим співтовариством правомірною, тобто стати легітимною.

Типи легітимності політичної влади за М. Вебером

Традиційний тип легітимності влади ґрунтується на авторитеті традицій і звичаїв. Влада цього типу встановлюється відповідно до традицій і звичаїв і ними ж обмежується. Підвладні сприймають владу як належну тому, що так було завжди, вони звикли підкорятися владі й вірять у непорушність і священність здавна існуючих порядків. Традиційна легітимність найстійкіша, оскільки сталими є самі традиції і звичаї. Наочним прикладом легітимності цього типу є влада спадкоємця престолу.

Харизматичний тип легітимності політичного панування ґрунтується на вірі підвладних у незвичайні якості і здібності, винятковість правителя (харизматичного лідера). Такий тип притаманний суспільствам з невисоким рівнем розвитку демократії і політичної культури його членів. Нерідко він виникає і в розвинених демократичних державах у кризові періоди, коли відчувається нагальна потреба в об'єднанні всіх верств суспільства навколо особи політичного керівника для виходу з кризи. При цьому свідомо культивується велич самої особи керівника, авторитет якого освячує владні структури, сприяє визнанню влади населенням.

Раціонально-легальний тип легітимності політичного панування базується на переконанні підвладних у законності (легальності) й доцільності (раціональності) встановлених порядків та існуючої влади. За цього типу легітимності органи влади та їхні керівники обираються через демократичні процедури й відповідальні перед виборцями, правлять не видатні особистості, а закони, на основі яких діють органи влади й посадові особи. Це - основний тип легітимності політичної влади в сучасних демократичних державах.

В політології виокремлюються також ідеологічний, структурний, етнічний і персоналізований типи легітимності політичної влади.

Суть ідеологічної легітимності полягає в утвердженні й виправданні влади за допомогою ідеології, що вноситься в масову свідомість. Ідеологічна легітимність влади може бути класовою або етнічною залежно від того, хто є її суб'єктом, до кого вона звернена, на яких ідеях і цінностях ґрунтується. Комуністична ідеологія, в основі якої лежить ідея соціальної рівності, формує тип легітимності влади, пов'язаний з очікуванням і отриманням людиною від неї усіляких благ. Ліберальна ідеологія, що ґрунтується на ідеї індивідуальної свободи, навпаки, робить легітимною ту владу, яка надає людині гарантії індивідуальної свободи, не втручається в її особисті справи.

Етнічна легітимність є одним із різновидів ідеологічної легітимності, яка проявляється у формуванні владних структур, політичної еліти за національною ознакою. Етнічна легітимність розвивається за високої активності осіб корінної національності, маніпуляції

ідеєю національної держави, неспротиві осіб некорінних національностей і веде до утвердження етнократії - влади націоналістичне налаштованої етнічної еліти. Феномен етнократії тією чи іншою мірою виявився в багатьох у минулому соціалістичних країнах та колишніх радянських республіках.

Структурна легітимність пов'язана з раціонально-легальною. Вона притаманна стабільним суспільствам, де заведений порядок формування владних структур став звичним. Люди визнають владу тому, що вона сформована на Основі існуючих правил. Вони переконані у правомірності наявної політичної системи. Довіра до системи автоматично поширюється на осіб, які законним шляхом посіли в ній керівні посади.

Персоналізована легітимність ґрунтується на довірі до конкретної керівної особи. Така легітимність є близькою до харизматичної і може перетворитись у неї. Проте якщо харизматичного лідера ідеалізують, то стосовно лідера з персоналізованою легітимністю переважає раціональний підхід, розрахунок. Персоналізована легітимність підкріплюється ідеологічною і структурною легітимністю, тоді як харизма може протиставляти себе ідеологічним стереотипам та існуючим владним структурам.

За джерелами розрізняють **легітимність участі, технократичну і примусу.**

Основними причинами делегітимізації влади можуть бути такі:

- суперечність між пануючими в суспільстві універсальними цінностями та еґоїстичними інтересами правлячої еліти;
- суперечність між популярною в суспільстві ідеєю демократії й недемократичною соціально-політичною практикою;
- відсутність у політичній системі механізмів реального захисту інтересів народних мас та їх впливу на владу;
- бюрократизація і корумпованість державного апарату;
- націоналізм та етнічний сепаратизм у багатонаціональних державах, які проявляються в запереченні центральної влади;
- дезінтеграція правлячої еліти й державної влади, протистояння і зіткнення різних гілок влади; нездатність влади вирішити існуючі в суспільстві нагальні соціально-економічні проблеми.

Загалом можна стверджувати, що чим менша частка громадян, які беруть участь у виборах в органи державної влади, тим нижчий рівень її легітимності. Державна влада, органи якої формуються всього 10-20 відсотками виборців, узагалі викликає сумніви у правомірності її існування.

5. Принцип розподілу влад

Поділ влади існує як беззаперечний захист від узурпації влади, свавілля чиновників та забезпечує дотримання суспільного порядку та ефективного здійснення державного управління.

Основоположником принципу поділу влад був Ш. Монтеск'є, який у своїй праці «Про дух законів» сформулював ідею існування трьох гілок влади. Зазначений принцип вперше був закріплений у Конституції США 1787 р. Проте деякі українські дослідники вважають, що першим джерелом права в якому було відтворено дану ідею були «Пакти і Конституція законів та вольностей Війська Запорізького» (05.04.1710 р.).

Суть принципу поділу влади полягає в тому, що єдина державна влада організаційно й інституційно розділяється на три відносно самостійні гілки – законодавчу, виконавчу і судову. Варто зауважити, що Ш. Монтеск'є у своїх працях визначив теорію поділу влади в

так званому класичному вигляді, яка репрезентує «жорстку» модель поділу, відповідно до якої гілки влади функціонують самостійно і автономно. Він зазначав: «Якщо влада законодавча і виконавча будуть об'єднані в одній особі чи установі, то свободи не буде, тому що можна остерігатись, що монарх чи сенат стануть видавати тиранічні закони для того, щоб також тиранічно застосовувати їх. Не буде свободи і в тому випадку, якщо судова влада не відокремлена від влади законодавчої і виконавчої. Якщо вона об'єднана з законодавчою владою, то життя і свобода громадян попадуть у владу свавілля, бо суддя буде законодавцем. Якщо судова влада об'єднана з виконавчою, то суддя отримує можливість стати гнобителем». Виходячи з цього, можна вважати, що наявність деяких законодавчо визначених повноважень окремих органів влади порушує даний принцип. До таких повноважень належать:

- а) амністія (акт законодавця);
- б) видання виконавчими органами нормативних актів на підставі й на виконання законів (включаючи делеговане законодавство);
- в) законодавча ініціатива виконавчих органів і вищих судів;
- г) відкладальне вето і право помилування як прерогативи глави виконавчої влади (або президента як глави держави);
- д) створення вищими судами загальнообов'язкових прецедентів і видання актів нормативного тлумачення права, що мають силу вторинних джерел права;
- е) конституційна й адміністративна юрисдикції.

Насправді існування таких повноважень не суперечить даному принципу, а навпаки, забезпечує і підсилює ефективність механізму стримувань та противаг. Саме система стримувань і противаг у поєднанні з класичною теорією поділу влади сприяють створенню такої державної функціональної системи, яка може ефективно діяти. Саме через це Монтеस्क'є вважав за необхідне встановити такі взаємовідносини між названими ним гілками влади, щоб вони, самостійно вирішуючи державні завдання, кожна своїми правовими засобами, могли в той же час урівноважувати одна одну, попереджаючи можливість узурпації повноважень верховної влади будь-якою установою. Так, виконавча влада, що, на його думку, є підзаконною, повинна між тим обмежувати діяльність законодавчих зборів, які інакше вберуть у себе деспотичну владу. Тому монарх, особа якого священна, наділяється правом вето при затвердженні законопроектів, володіє законодавчою ініціативою, «зупиняти» діяльність виконавчої влади, що вимагає швидких рішень, однак вона має право контролювати, яким чином виконуються створені нею закони, і уряд зобов'язаний давати звіт парламенту про їхнє виконання. Разом з тим законодавча влада, хоча й не вправі, за термінологією Монтеस्क'є управляти. Як бачимо, Монтеस्क'є окреслює загальну схему системи стримувань і противаг, не викладаючи її детально.

Науковці зазначають, що в реалізації принципу «поділу влади» має місце функціональний, інституційний і суб'єктний аспект. Функціональний аспект вказує на те, що владні інститути тієї чи іншої гілки влади наділені самостійними повноваженнями, здійснюють якусь одну з однойменних функцій; їх компетенції не повинні перетинатися чи конкурувати, що унеможливорює втручання однієї гілки в компетенцію іншої. В інституціональному аспекті поділ влади передбачає, що в межах державного апарату створюються самостійні інститути влади: законодавчий орган, система виконавчих органів, незалежна судова система, а також глава держави (він набуває самостійного значення у тих формах державного правління, де він не є главою виконавчої влади чи уряду). Суб'єктний аспект знаходить прояв у тому, що та сама особа або організований політичний суб'єкт не повинні одночасно представляти різні гілки державної влади.

Зазначимо, що поділ влади не слід розуміти як протистояння різних гілок влади. Думається, що жодна влада не може брати на себе функції іншої, але кожна з них не може діяти самостійно, не враховуючи дію інших. Усі гілки влади повинні взаємно доповнювати одна одну, між собою вони мають зберігати необхідний зв'язок і взаємо- узгодженість при прийнятті рішень. Саме таким чином створюється єдиний «політичний організм», що

функціонуватиме з найбільшим коефіцієнтом корисної дії на благо всього суспільства. Процес державотворення, в тому числі і в Україні, може ефективно відбуватися, якщо він ґрунтується на консенсуальній, а не на конфронтаційній основі між гілками влади.

Поділ влади є необхідною умовою існування правової держави та громадянського суспільства. Така роздільність передбачає існування законності та правопорядку в країні, гарантує політичну свободу громадянам та запобігає зосередженню усієї повноти влади в руках однієї гілки влади, чи державного органу, а це в свою чергу забезпечує належний захист прав людини і громадянина та існування плюралізму у суспільстві.

Загалом можна таким чином говорити про такі рівні і модифікації розподілу влад:

<p>Горизонтальний розподіл влад:</p> <ul style="list-style-type: none"> - законодавча - виконавча - судова 	<p>Способи горизонтального розподілу влади</p> <ul style="list-style-type: none"> президентська республіка змішана республіка парламентська республіка
<p>Вертикальний розподіл влад</p> <ul style="list-style-type: none"> - центральна влада - регіональна влада - місцеве самоврядування 	<p>Способи вертикального розподілу влад</p> <ul style="list-style-type: none"> унітарна держава федерація конфедерація
<p>Принципи вертикального розподілу влад централізація/децентралізація</p>	

Література:

1. Хвостенко А. Політична влада. – Режим доступу: https://www.academia.edu/18739232/4_ПОЛІТИЧНА_ВЛАДА
2. Кухта Б.Л. Політична влада та її рішення / Б. Кухта. - Л.: ЦПД, 2006.
3. Рябов С.Г. Державна влада: проблеми авторитету і легітимності / С. Рябов –К.: СНІД, 1996
4. Становлення владних структур в Україні (1991-1996) / Редкол.: О. Гарань, В. Кулик, О. Майборода. - К.: Центр політичного аналізу газети "День". - 1997